

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput II. Ex Concilio (a) Triburiensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

si nobilis de uno sedili moriatur sine herede, ceteros nobiles de eodem sedili posse occupare: & Baldus in l. si qua illustri §. numero 6. C. ad Orphic. tenet expositis ante fiscum succedere hospitale Misericordiae. Melius dixerat Accursius in l. nutritoribus 10. C. communia de success. hoc jus contra illum textum, & authenticam sequentem moribus esse introductum. Sed quamvis pro his opinionibus multi sint Auctores veteres, quos in unum congerunt Tiraquellus in suo tract. Le mort suscit le ves; 2. p. declarat. 15. Mastrillus ubi proximo, ex numero 372. Fatinacius in fragmentis, verbo Fiscus, ex numero 10. Amaya in d. l. 1. ex numero 29. Montalvus, & Didacus Perez in l. 20. titul. 19. ego tamen haec omnia, & similia commentitia puto, & ficticia, neminemque fiscu praeferi in bonis vacantibus praeter confanguineos, & uxorem assero, nisi forte consuetudine legitimam introductum sit, ut hospitale, vel quae alia communitas praefertur, vel Baro, aut Dominus jurisdictionis; hoc enim jus consuetudine induci posse, certum est, ut docent Rosental. de feudis cap. 5. conclus. 5. 1. & in variis casibus Regnerus Sixtinus de regalibus lib. 2. cap. 9. Petegrius de jure fiscali, lib. 4. tit. 3. Camillus Borellus de praesentia Reg. Catholici, cap. 1. 1. Amaya ubi supra numero 37. Certè in Decurionibus, aliisque collegis, qui muneribus publicis obeundis sunt mancipari, ultra communem rationem, quam supra assignavi, & illa potissimum facit, videlicet ut qui ex administratione defunctorum collegarum fiscu manent obnoxii, ex eorum quoque patrimonio lucrum sentiant, Novell. 13. Theod. si, cujus principium extat in l. ult. C. de heredit. Decur. argumento legis semper §. 5. negotiatores, ff. de jure immunit.

7.
Traditur
ratio de
viciis.

Unde jam apparet vera ratio praesentis decisionis; nam cum legibus secularibus cautum sit, ut Ecclesia in clericorum intestatorum bonis succedat, l. si quis presbyter 20. C. de Episcop. & cleric. Theodorici Rex in suo edicto, cap. 6. ibi: Clericos, religiosaque personas intestatas deficientes, quotiens defuerit qui jure succedat, locum Ecclesia secundum leges facere debere praecipimus. Ideo Ecclesia fiscu praefertur, & bona illa vacantia occupat, ut Curia, vel simile corpus occupat bona sui collegae; immo olim Ecclesiam in terris quoad temporalia sibi subiectis, etiam adstantibus cognatis intestatorum bona occupasse liquet ex D. Gregorio lib. 1. epist. 42. ibi: Cognovimus (inquit ad Petrum Subdiaconum Defensorem patrimonii Siciliae) etiam, quod nonnullis conductori- bus morientibus parentes sui non permittunt succedere, sed res eorum ad usus Ecclesiae pertrahuntur: de qua re diffinimus, ut parentes morientium, qui in possessione Ecclesiae degunt, heredes ei succedere debeant, nec aliquid eis de substantia morientium subtrahatur. Ut etiam Constantinus

statuit, ut bona Martyrum ad Ecclesiam spectarent, teste Eusebio lib. 2. de vita Constant. cap. 21. & 36. ibi: Martyrum substantia jussit genere proximos accipere; si nullus eorum fuerit, Ecclesias habere hereditates. Quem illustrat Merillus lib. 3. observ. cap. 2. Nec hoc jus succedendi in bonis clericorum ab intestato decedentium, ratione desinituitur; nam tam jure veteri, quam novo uxor succedebat sponso, nullis extantibus mariti confanguineis, l. 1. C. unde vir, l. final. C. Theodof. de legit. hered. ibi: Nisi ille casus emerferit, ut nemo de propinquis successionem mortui vindicare possit ex lege, cum fisco nostro quaelibetque jura matrimonii preponamus. Plura Borellus de praesentia Regis cap. 14. numero 19. Ofualdus lib. 9. cap. 1. littera K. Amaya in dicta l. unica, C. de bonis vacant. numero 31. Sed Ecclesia sponsa est proprii Praelati, ut late probavi in cap. inter, de translat. Episcopi: igitur defuncto ejus sponso ab intestato, illi succedit. Accedit, nam lex positiva aemula naturae, & communem hominum sensum imitata, solet intestatorum hereditates eisdem adjicere, quibus credibile est defunctum, si disponeret, eas relicturum fore, l. 2. l. consuevitur 8 ff. de jure codicil. sed si clericus disponeret, & agnosceret propriam cognationem destitui, heredem reliquisset Ecclesiam, juxta adducta in cap. cum in officiis, de testam. Igitur rectè ejus bona nullis extantibus confanguineis Ecclesiae deferuntur.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta; nam licet verum sit, fiscum bona vacantia intestatorum occupare, ex juribus supra adductis, quibus non obstant textus in l. si heredum, C. de inoffic. l. 6. §. cerè, ff. si quis omis. caus. testam. l. habere, ff. de evict. l. 1. C. de donat. inter, l. ultima, de success. edicto, l. 6. §. simpliciter. ff. si quis omis. caus. testam. l. 1. §. sed si morte, ff. quando actio de peculo videndi sunt Primarii nostri ad tituli. de acquir. heredit. tamen id procedit, quando non praefertur fiscus à Curia, corpore, seu aliqua communitate Unde cum in praesenti casu in bonis clerici ab intestato decedentis fiscu Ecclesia praefertur, ex auctoritatibus, & rationibus supra adductis, idè in praesenti docetur, bona clericorum intestatorum ad Ecclesiam spectare. Nec obstat difficultatis augmentum deductum ex variis historicis; nam illi loquuntur de Principibus, qui potius invadebant clericorum hereditates, quam jure occupabant; nec oppressa Ecclesia jus proprium defendere poterat: unde ex similibus factis non rectè argumentum deducitur contra supra tradita, cum invasiones illae potius violentae occupationes, quam legitimae essent successiones. Hucusque traditis opponi potest textus in cap. Episcopus qui 12. q. 2. cujus interpretationem dedi in cap. 1. de testamentis.

8.
Dissolvi-
tur dubi-
tandi ra-
tio.

CAPUT II.

Ex Concilio (a) Triburiensi.

Concilio allatum est, quod quidam laici improbè agant contra Presbyteros suos, ita ut de morientium presbyterorum substantia partem sibi vindicent, sicuti de propriis (b) servis. Interdicimus itaque canonicam auctoritate, ne hoc ulterius fiat; sed sicut liberi facti sunt ad suscipiendum gradum, & agendum divinum officium,

officium, ita nihil ab eis (c) exigatur præter divinum officium. De (d) peculio verò sacerdotum nihil sibi usurpent, sed totum in quatuor dividatur partes: una Episcopo, altera altari, tertia pauperibus, quarta parentibus; & si non sunt idonei (e) parentes, Episcopus eam recipiat, & in usum Ecclesiæ diligenter distribuat; & si quis contra hoc facere præsumpserit, anathematizetur.

NOTÆ

1. (a) **Triburiensi.**] Ita etiam legitur in 1. collect. sub hoc titul. cap. 2. & ex eodem Concilio citatur textus hic à Burchardo lib. 2. Decreti, cap. 206. Carnotensi p. 6. Decreti, cap. 281. sed in canonibus editis à Binio, & Corjolano non reperitur præsens textus: sed cum Decretista addant, ex Concilio Triburiensi sub Arnulpho, credendum est, potius canonem hunc perisse ex ipso Concilio, quam esse alterius Concilii Triburiensis celebrati sub Conrado. De Concilio Triburiensi temporibus Arnulphi celebrato, jam nonnulla notavi in cap. clerici, de vita, & honest. cleric.
2. (b) **Sicut de propriis servis.**] Sed omne, quod servus acquirit, domino acquirit, etiam invito, & ignoranti, l. acquiritur, l. etiam invitus 32. ff. de acquir. rer. domin. §. 1. Instituit. per quas personas nobis acquiritur: ergo non recte in præsentem refertur, dominos à servis suis tantum partem eorum, quæ acquisierunt, posse vindicare. Abbas Panormitanus hæc notab. 1. post Hostiensem verba hæc non intelligit de servis in servitute decedentibus, sed de servis jam manumissis, & ita de libertinis, in quorum bonis etiam factò testamento certam partem patronus obtinet, §. sed nostra, Instit. de success. libert. Sed Abbatem reprehendit Barbosa hic num. 2. ex eo, quod Patronus partem tantum liberti obtinet, cum testamentum ipse condidit; si verò ab intestato decedat, libertis non superstitibus, in universum jus succedit patronus; unde cum in præsentem agatur de libertis ab intestato decedentibus, non partem, sed totum patrimonium patronus occupare debebat. Quare eà sententiã omisã aliter respondit Barbosa, videlicet in relatis verbis non referri decisionem Pontificis, sed tantum partis allegationem. Sed veriorum censeo Abbatis interpretationem, si observetur, præsentem textum non esse exaudiendum, nec intelligendum juxta jus Romanorum, quod postea illustrabimus; sed potius juxta leges noviores Longobardorum, & Wisigothorum, ex quorum Provinciis erant Episcopi, qui præsentem canonem ediderunt. Juxta leges autem eorum certam partem patronus ex bonis liberti vindicabat, l. 17. tit. 14. lib. 2. legum Longobard. ibi: Et si aliquod in gastindio Ducis, aut privatorum hominum obsequio donum vel munus acquisierit, res ad donatorem revertantur; in alias verò res, sicut dictum est, si heredes non dereliquerit, aut se vivo non judicaverit, patronus succedat sicut parenti suo. Et l. 13. tit. 7. lib. 5. legum Wisigoth. ibi: Si manumissus sine filiis de legitimo conjugio natus transferit, & ei patronus in libertate aliquid donaverat, aut forsitan de ejus servitio discesserit, & aliud se contulerit, omnia ad patronum, sive ad ejus heredes sine dubio revertantur. Quod si forsitan in terra ipsius patroni consistens, qui eum manumissit, aliquid de labore suo acquisierit, medietas acquisita rei exinde in patroni potestate consistat. Unde sensus hujus textus est, quod

Domini volebant à libertis in Ecclesia manumissis, ut presbyteri ordinarerentur, certam partem bonorum vindicare, ut à servis propriis privatim manumissis ab intestato decedentibus; quod alienum erat à factis canonibus, ut ex infra dicendis apparebit.

(c) **Nihil ab eis.**] Id est non operas, non successionem, in quibus præcipue jus patronatus consistit. Donellus lib. 2. comment. cap. 17. Faber in Papin. tit. 5. princip. 2. illar. 8. Cujacius ad tit. C. de bonis libert. nisi divinum officium pro operis promissum sit, juxta adducta in cap. 3. de servis non ordin.

(d) **Peculio.**] Id est bona ab ipso presbytero aliunde quaesita extra Ecclesiam; nam si intuitu Ecclesiæ bona illa fuissent acquisita, plenè, & integrè ad Ecclesiam spectabant, ex traditis supra in cap. final. de pecun. clericor. ubi probavi, in his juribus peculium accipi pro bonis non intuitu Ecclesiæ acquisitis, sed extra, & aliunde obtentis.

(e) **Si non sint idonei parentes.**] Immo si indigni erant, fideus ea bona eripere debebat, ex l. 1. §. per totum ff. de his que ut indign. non verò Episcopus ea vindicare poterat. Abbas, quem sequitur Joannes Gasias de racione fideicommissi, num. 42. existimat in præsentem parentes non fuisse indignos, sed incapaces; unde cum portio competens incapaci, non ad fideum perveniat, sed conjuncto acquiretur, inde Episcopo conjuncto in præsentem bona acquirent. Sed verius credo PP. in præsentem non agere de parentibus incapacibus ex lege civili, sed de non idoneis, id est publicis peccatoribus, parumque piis viris; illi enim quia idonei non sunt, nulla bona recipere debent.

COMMENTARIUM.

Singularis est hæc Concilii Tribur. constitutio, & speciali ratione subnixæ, quatenus ex bonis liberti in presbyterum ordinati, & ab intestato decedentis, jubet quatuor partes fieri, ita ut Patronus nullam habeat, immò una pars Ecclesiæ, alia Episcopo, pauperibus alia, & parentibus alia deferatur. Non est similis constitutio in utroque jure, civili videlicet, & canonico; immò utriusque juris sanctiones contrarium suadent. Primò enim si sacros canones attendamus, vel bona hæc quaesita fuerint ab hoc presbytero ante manumissionem, & per consequens ante sacram ordinationem; vel postmanumissionem. Primò casu ea bona in potestate & dispositione domini sunt. Concilium Tolet. 1. can. 2. ut ex ipso citatur à Burchardo lib. 2. Decreti, cap. 23. Ivone Carnotensi p. 6. Decreti, cap. 38. ibi: De rebus verò illorum, vel peculiari, qui à dominis propriis libertate donantur, ut ad gradus ecclesiasticos promoveri debeant, statutum est, ut in potestate dominorum consistat quicquid ante libertatem habuerunt, utrum illis concedere, an sibi retinere voluerint. Secundo casu integrè, & plenè ad Ecclesiam bona spectant. Concilium Tolet. 4. can. 74. ibi: De familiis Ecclesiæ constituerent.

Presbyteros, & Diaconos per parochias liceat, quos tamen vita rectitudo, & probitas morum commendat, ea tamen ratione, ut antea manumissi libertatem statum sui percipiant, & deinde ad ecclesiasticos honores succedant. Irreligiosum est enim obligatos existere servituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem. Quicquid autem talibus aut per libertatem concessum, aut successione extiterit debitum, aut a quolibet quocumque modo collatum, non licebit eis quippiam inde in extraneas personas transmittere: sed omnia ad jus Ecclesie, a qua manumissi sunt, oportet post eorum obitum pertinere. His quoque, sicut & ceteris Ecclesie libertis, accusandi, vel testificandi adversus Ecclesiam aditus intercluditur, ad quos si aspiraverint, non solum libertatis beneficio careant: sed etiam honoris gradum, quem non dignitate natura, sed tempore necessitatis promeruerunt. Ergo non debent bona liberti dividi in quatuor partes, ut in præsentem statuitur. Juris civilis etiam dispositioni præsentem canonem non convenire, facile constabit, si jus patronatus quoad successionem tantum liberorum (quod ut à famosiori jus patronatus dicitur in l. quod ex liberta ii. §. 1. ff. de oper. libert. l. libertus 14. ff. de tutore & curat.) ab origine repetamus.

Sciendum igitur est lege XII. Tabul. ita cautum esse: Si libertus intestato moritur, cui suus heres nec extabit, aut patronus, patronique liberti essent ex ea familia, in eam familiam proximo pecunia ditor. Refert, & probat Jacobus Gothofredus in quatuor sonibus, tabul. 5. Aut lex, intestatio, ut significet, ea lege liberam testamenti factionem datam fuisse liberto, ita ut impune præteriret patronum, & extraneum heredem institueret. Ulpianus titul. 27. regul. §. 1. & titul. 29. in princip. Sequitur, cui suus heres non extabit, ut agnoscat, intestati liberti hereditatem deferri patrono, cum sui hæredes liberti non extant. Unde ex ea lege patronum ab intestato repellent filii in sacris existentes, etiam adoptivi, nec non uxor ducta per coemptionem. Ulpianus tit. 29. regul. in collat. legum Mosaic. tit. ultim. §. penult. l. qui duos §. 2. ff. de rebus dubiis, juncto D. Josepho de Retes lib. 7. opusc. cap. 5. l. liberti §. 1. ff. de bonis libert. juncto Arias à Mesa lib. 3. variar. cap. 2. l. 3. ff. de suis & legit. Ait lex, patronus; quo nomine licet patronus masculus tantum comprehenderetur, tamen consensu prudentum ad feminas patronas jus hoc potestatum fuit. Ulpianus dicto titul. 27. l. 1. §. 1. l. 3. §. si duo 4. ff. de legitim. tut. dicta l. liberti 17. l. 3. §. hec, ff. unde legit. Similiter illa verba: Patronique liberti; ad liberos patroni, patronæque non degeneres, sed ex iustis nuptiis susceptos referenda sunt, l. 1. §. 3. ff. de petit. heredit. Ulpianus dicto titul. 27. §. 28. l. 2. §. 1. ff. de legit. tut. l. etsi 6. §. 1. l. patrona 18. l. filius 42. in princip. & §. ultim. ff. de bonis libert. l. satis constat, ff. de jure patron. Immo & illis verbis comprehenduntur uxor ducta à patrono per coemptionem, de qua exaudiebatur textum in l. quamquam 62. §. 1. ff. de ritu nuptiarum, juncta l. si patrona 13. ff. eodem: literatissimus vir collega noster D. Petrus de Ulloa in Granatensi Senatu Regius Consiliarius, in assertionibus de successione libertorum, cap. 1. §. 5. Item filii adoptivi à patrono, ut post Cujacium probat idem eruditus vir. Inde deducitur, attentâ ipsâ lege XII. Tabul. semper patronum intestatæ liberti occupasse hereditatem, quia illa suos hæredes

habere non poterat, l. 4. ff. de liber. & posthum. l. 13. ff. de suis & legit. proindeque, cum tantum sui hæredes patronum excluderent, semper ad patronum libertæ successio spectabat. Ulpianus dicto titul. 29. §. 3. Subtiliter tamen illum casum excipit perdoctus collega noster ubi supra, cap. 2. cum liberta coemptione nupta maritum simul, & dominum quærit. Mulier enim ita coempta in manum, potestatemque viri transibat, l. 4. ff. de his, qui sunt sui, l. 2. ff. qui satisd. l. 2. §. hoc autem, ff. de legat. præstand. l. uxori 18. ff. ad leg. Corn. de falsis. Paulus & Papin. in collat. legum Mosaic. titul. 4. unde maritus ab intestato jure peculii ejus bona occupabat, excluso patrono. Nec obstat quod ipsa testamentum facere poterat. Ulpianus in fragment. titul. 20. §. penult. Nam novum in jure non est, ut qui testamentum facere potest, si ab intestato decedat, hæredem legitimum non habeat, ut de virgine Vestali refert Gellius lib. 1. nocturnum, cap. 12. & in filiofamilias peculium castrense habente, notum est.

Succedit edictum Prætoris circa ipsum jus patronatus. Et cum lege decemvirali tantum filii De eodem jure ex edicto Prætoris. Prætorio filiis emancipatis succursum est, & adoptivi jus in partem detractum, ita ut omnes filii legitimi, etiam emancipati, excluderent patronum, tam ex testamento, quam ab intestato, §. quæ de causâ, Institut. de success. libert. Si autem exhæredati erant, vel præteriti, vel ab hereditate se abstinebant, locum patrono faciebant, l. etsi 6. §. 1. & 3. ff. de bonis libert. l. si ve 21. §. 3. ff. de jure patron. & ne in arbitrio esset liberti adoptionis commento fraudare patronum, filii adoptivi, etiam instituti, aut uxor coempta cum patrono, in æqualem portionem admittebantur. Ulpianus dicto titul. 29. §. 2. cui sententiæ subscribit Hermogen. in dicta l. si ve 21. §. 3. ff. de jure patron. Etiam edicto suo Prætor facultatem testandi lege decemvirali libertis concessam taxavit, statuens, ut libertus sine liberis testatus, semissem bonorum patrono relinqueret, alioquin bonorum possessionem contra tabulas illi pollicebatur usque ad eam portionem semissem. Ulpianus in fragmentis, dicto titul. 29. §. 1. l. 1. §. 2. ff. de bonis libert. l. 1. §. penult. ff. si cui plus quam per legem, l. si ve patroni 21. §. ex duobus, ff. de jure patron. idque innuit Suetonius in Nerone, cap. 2. dum inquit, Neronem constituisse, ut de libertorum defunctorum bonis pro semisse dodrans præstaretur. Eoque referendus Quintilianus in declam. cui titulus: Avia testis; dum pro liberto alloquente patronum ait: Huic debeo munus, operas, testamentum. Et Paulus in l. & quia 10. ff. pro socio, dum inquit: Et quia plerumque vel à parente, vel à liberto quasi debitum nobis hereditas. Cæterum si filios habet, eosque instituat, aut exhæredet in ea causâ, in qua per querelam iuste agant de inofficioso, sine metu omittit patronum, dicta l. si ve patroni 21. §. naturales, & §. ult. l. sed cum patrono 6. §. 1. ff. de bonor. possess. docent Cujacius lib. 3. 99. Pauli, in l. 26. ff. qui potiores, Goveanus in l. ex asse 52. ff. ad leg. Falcid. tantum enim voluit Prætor filios patrono præferri, adeo ut si simul cum filiis instituat patronum, aut à patrono legetur filiis exhæredatis liberti, gravetur rectè semis his legatis, l. 4. de condit. & demonstr. l. ex asse 52. ff. ad leg. Falc. l. si ejus 64. §. ult. ff. ad Trebel. argumento textus in l. 1. §. sed

si libertus, ff. si quid in fraud. patron. Hæc autem portio patrono debita semis bonorum est, *d. l. i. §. penult. ff. si cui plus, l. debitor 40. §. 1. ff. de pignorat. action.*, *l. Julianus 43. ff. de bonis libert.* Hodie verò ex Justiniani constitutione, quæ extat in suo Codice, sub titulo *de bonis libert.* à Cujacio ex libris Basilic. restituta, triens dumtaxat est; unde in aliquibus locis Pandectarum, in quibus consulti loquuntur de hoc semisse, reposuit Tribonianus pro semisse, certam partem, ut in *l. 1. §. ultim. ff. de bonis libert. l. sed cum patrono 6. ff. de bonor. possess.* notavit Cujacius *lib. 41. Pauli ad edit. in l. illud 4. ff. de bonor. possess. contra tab. & in recit. ad l. 6. ff. de bonor. possess.* Hæc tam in libertis viris, quam patronis procedunt; quid tamen eo edicto circa libertas, vel patronas auctum sit, seu immutatum, videamus. Et circa libertam nihil immutatum legitur; immò cum liberta esset in perpetua tutela patroni, sine ipsius auctoritate testamentum condere non poterat; unde satis illi ita prospectum erat, cum in ipsius perniciem alium heredem non institueret. *Ulpianus in fragmentis, tit. 20. §. penult.* Cicero in *Topicis*, & *lib. 7. epist. 21. ad Trebatium.* *Livius lib. 49. ibi: Quin eo processerat consuetudine captâ, ut post patroni mortem, quia nullus in manu erat, tutore à Tribunis, & Pretore petito, cum testamentum faceret, unum liberum institueret.* *Ulpianus tit. 11. §. 18.* Circa patronam etiam Prætor nominatim nihil cavet: forsân semis ob reverentiam & verecundiam præstatur, circa quam deterior patronæ, quam patroni conditio fuerat, *l. 8. ff. de statu hominum.* Unde ipsa contra tabulas agere non poterat; quare fortassis in *l. si vero 64. ff. solut. matrim.* dicitur maritum uxoris negotium gerens, ejus voluntate servos manumississe, nimirum ut per mediam mariti portionem jura patronatus ampliora ex edicto Prætoris consequeretur. Illud etiam Prætor suo edicto addidit, videlicet ut cum ex lege decemvirali patroni, patronæque, ac liberi eorum in potestate existentes vocarentur ad successionem intestati liberti, & etiam qui ex familia manumissoris essent, agnati videlicet patroni vocarentur, §. 4. *Instit. de bonor. possess. Ulpianus tit. 28. §. 7.* non tamen illi vocabantur ut patroni, vel eorum liberti, sed tantum eos Prætor invitabat ad successionem, liberti sine liberis ab intestato decedente. *Ulpianus in fragmentis, tit. 18. §. 7. l. liberti 17 ff. de bonis libert. §. 4. Institut. de bonor. possess.* Etiam eo casu cognati manumissoris vocabantur, non absolute, sed tantum si eos ita conjunctos manumissor inveniret, ut plus mille asses ab eo legati nomine capere possent. *Ulpianus tit. 28. §. 7.* hoc est ex personis illis essent, quibus manumissor ex lege Furia plus mille asses legare poterat; nam et si lege Furia prohibitum esset plus mille asses legatario relinquere, *princip. Institut. de lege Falcid.* Cicero pro *Balbo*, & *Ver. 3.* tamen certæ personæ excipiebantur cognitionis titulo, quibus licebat legare in infinitum; sicut & à prohibitione legis Cinciae, quæ modum imposuit donationibus, certæ excipiebantur personæ, quibus sine modo donari licebat. *Ulpianus tit. 1. in princip. & §. 2. l. 4. C. Theodos. de donat.* Tandem Prætor cum lege decemvirali hæreditas liberti intestato decedentis patrono deberetur, addidit, ut liberorum liberti etiam post manumissionem susceptorum, ab intestato, & sine cognitione

decedentium bona manumissores perciperent, concessâ eis bonorum possessione, cujus subobscurum extar vestigium apud *Ulpianum lib. singulari de legit. hæredit. & in tit. 16. collat. legum Mosaicarum.* Apertum tamen extat in constitutione Græca, quæ desideratur in *tit. de bonis libert.* & referatur *lib. 49. Basilic.* non enim servitutis sordes, nisi post tertiam generationem purgabatur. Unde in *l. 9. C. de adopt.* signanter docetur, patronum libertæ filiam adoptare non prohiberi; extraneum tamen inseritur veteri eam adoptare, ob legis Visellæ prohibitionem, *l. si pater 15. §. final. ff. de adopt. l. unice. C. ad leg. Visel.* Illustrat Amaya in *l. 1. C. si libertus.* Huic ultimæ parti edicti Prætoris conveniunt leges Francorum, & Longobardorum, ut videre est in *Capitularibus Caroli lib. 6. cap. 208. l. 11. tit. 24. lib. 2. legum Longobardorum.* Prosequitur *Jus Prætorium Mesa lib. 3. variar. cap. 3. 4. 5. & 6.*

Successit jus novum legis Papiæ, quo adauctum est jus patronorum; distinctione enim adhibita inter libertum centenarium, & non centenarium, ita ut qui centenarius non erat, quamvis unum dumtaxat filium haberet, impune omitteret patronum in testamento, atque securus esset itidem ab intestato, §. *sed postea, Institut. de success. libert.* si verò centenarius esset, adhuc sub distinctione cautum fuit; nam aut filios tribus pauciores habebat, aut tres, & deinceps: si tribus pauciores, veluti duos, patronus vocabatur ad virilem portionem, tam ex testamento, quam ab intestato: si unum, vocabatur in semissem; quo casu intelligendus est textus in *l. debitor 40. §. 1. ff. de pignorat. action. junctis Cujacio lib. 3. respons. Papin. & Fabro ibi, l. Latinus 83. ff. de legat. 2.* Si tres, aut deinceps, patronus omnino repellatur, tam ex testamento, quam ab intestato, dicto §. *sed postea: Ulpianus ita accipiendus in l. si vero 64. §. 5. ff. solut. matrim.* Quamvis enim jus duorum liberorum eximat libertum ab obligatione operarum, *l. qui libertinus 37. ff. de oper. libert.* non tamen à successione locupletioris liberti, forsân ex eo, quia liberorum divitiæ odiosæ sunt, quia malis artibus creduntur comparatæ ab eo, qui heri servus, hodie liber apparet, ut docet *Ulpianus in l. Prætor 7. §. præterea. ff. de injuriis: facit Tacitus lib. 4. annal. Pudet, inquit, referre libertinos, qui divitiores spectantur.* Hinc exponendum erat, quam summam efficerent centum millia sextertiorum, ex mente legis Papiæ, quæ centenarium vocat illum, qui centum millia sextertiorum habet. Sed omnia persequi institutum non patitur; videndi sunt post *Budeum*, *Alciatum*, & *Georgium Agricola* *Balduinus ad tit. de success. libert. Connanus lib. 2. comment. cap. 9. num. 12. Hothomanus lib. 4. antiquit. Rom. de re nummar. cap. 12. Antonius Augustinus lib. 2. emend. cap. 9. Cujacius lib. 19. observ. cap. 21. Pancirola lib. 1. variar. cap. 66. Marcellus Donatus ad Suetonium, in Augustum, cap. 83.* Circa libertas etiam, nec non patronas nonnulla specialiter ea lege cautæ sunt. Circa libertas, ut si quatuor liberos haberent, liberè testamentum facerent; ita tamen ut pro numero superstitum virilis pars patrono deberetur. *Ulpianus in fragmentis, tit. final. §. 3.* postea tamen *Senarussconsulto Orphiciano statutum fuit, ut in successione libertæ ab intestato decedentis, excluso patris*

trono libertæ filius, etiam vulgò quasi primū locum occuparet, l. 1. §. 9. ff. ad Terryt. eoque referendus Paulus in l. patrona 18. ff. de bonis libert. Circa patronam etiam cautum fuit, ut patrona jus idem assequeretur, quod habebat patronus, ex edicto, si ingenua duorum, libertina trium, felici fecunditate mater acclamaretur: liberi autem patronæ ingenuæ eodem jure fruerentur, si trium liberorum jure mater honorata esset; patroni autem filia, si jus trium liberorum haberent. Ulpianus dicto in final. §. patroni. Eoque referendi sunt textus in l. 3. §. ultim. ff. si quid in fraudem patron. Julianus in l. qui libertus 37. ff. de operis libert. Verba ipsius legis Papiæ ita ex veteribus fragmentis Consultorum restituit Jacobus Gothofredus in l. Julia de maritandis. cap. 24. usque ad 28. ad quæ legis Julia capita spectant textus in l. libertus 26. ff. de bonis libert. l. ex asse 52. ff. ad leg. Falcid. l. si juravero 14. ff. de jurepatron. l. servi 43. ff. ad leg. Falcid. l. si patronum 44. §. final. ff. de bonis libert. l. si patronus 20. ff. de donat. l. 1. §. interdum, ff. si cui plus, l. virilis 145. ff. de verb. sign. pro quorum interpretatione videndi sunt Cujacius lib. 5. observ. cap. 24. & lib. 5. 99. Pauli. in l. si patronum 44. §. ultim. ff. de bonis libert. Goveanus in d. l. ex asse 52. Faber lib. 1. conject. cap. 15. Balduinus de lege Papiæ. pag. 135. Bertrandus de jure liberorum cap. 1. Illustr. Præceptor D. Franciscus Ramos in erudit. tract. ad legem Papiam. cap. de success. libert. subtilissimus Primarius noster D. Josephus Zamora in §. sed nostra, de success. libert. Varia ergo lege Papiæ circa successionem liberorum cavebantur. Primum, ut succederet patronus cum filiis eorum in virili portione, §. postea, Instit. de success. libert. Secundò cum ex lege XII. Tabul. filii excluderent patronum, hoc procedebat in filiis liberti masculi, non in filiis fœminæ; quia cum non sint in potestate, patronum non excludunt. Ulpianus in f. agmentis, tit. 29. §. in bonis, l. 3. §. si mancipis, de suis & legitim. l. unica, C. de libert. universis, nec Prætoris edicto admittebantur; tamen ex lege Papiæ filia admittuntur, & cum eis patronus in virilem portionem, si jus liberorum quatuor liberta habeat. Ulpianus ubi supra. Tertio et si filia patroni admittetur ut filia, ex lege XII. Tabul. l. 6. §. 1. l. 42. §. ult. de bonis libert. admittitur tamen ex lege Julia, si jus trium liberorum habeat. Ulpianus supra §. libert. quo modo accipiendus est textus in l. 47. §. 1. de bonis libert. Quarto licet patrona ad successionem liberti admittetur ut patronus, ex lege XII. Tabul. l. 17. de bonis libert. l. 1. §. 1. ff. de legit. tut. l. 3. §. hoc autem, ff. unde legitimi, l. 13. §. penult. si quid in fraud. patron. non tamen ex edicto Prætoris, l. 1. C. de bon. possess. contra tab. Admittitur tamen ex lege Papiæ, si ingenua duos, libertina tres susceperit liberos, l. Julianus 37. in fine, de bonis libert. Ulpianus supra. Quinto ut patronæ filii, qui ex lege XII. Tabul. succedunt intestato liberti, l. 22. de jurepatron. l. 28. de bonis libert. quamvis Prætoris edicto excludantur, admittuntur tamen ex lege Papiæ, si eorum mater ingenua tres, libertina quatuor ediderit filios, l. 42. vers. Paulus, de bonis libert.

10. Exponitur
quid po-
sit, de
success.
libert.

Sed antequam hinc abeamus, exponendus est Justinianus in §. sed postea, de success. libert. dum docet, filio, filiaque relictis, perinde deberi semissem ex lege Papiæ, ac si intestatus libertus sine

liberis decessisset: quod postremum aut falsum est prorsus, aut saltem obscurum; nam ab intestato sine liberis defuncto liberti, as debetur patrono, modò duodecim tabularum legem attendamus, modò legem Papiam, l. 3. de suis & legit. l. filius 114. §. 1. ff. de legat. 1. l. sed cum patrono 6. ff. de bonor. possess. De lege Papiæ indicium præbet textus in l. virilis 115. ff. de verb. sign. junctâ ejus inscriptione, quæ est Ulpiani lib. 10. ad legem Juliam Papiam. in quo libro, & sequenti Ulpianus agit de successione liberorum, ut constat ex l. vis autem 11. l. si libertus 16. ff. de jurepatron. l. Julianus 37. ff. de bonis libert. Conjectura eò spectat, ut credam, ex lege Papiæ patrono deberi solidum assem liberti defuncti sine liberis; nam ut ibi docet Ulpianus, virilis partis appellatio solidam hæreditatem interdum comprehendit. Quæ sententia, junctâ inscriptione, illud probat, ut portio hæreditatis, quæ est virilis concurrentibus liberis, sit solida illis deficientibus. Nec obstat appellatio virilis, quia hæc interdum solidi interpretationem admittit, quem textum ex mente Ulpiani ita accipit Cujacius ibi. Cui principio illud est consequens, falsum esse, patrono deberi semissem, filio, filiaque concurrentibus, perinde ac ab intestato debetur, illis non concurrentibus. Quâ difficultate oppressus Cujacius lib. 3. observ. cap. 23. & lib. 17. cap. 13. affirmat, pro verbo Intestatus, legendum esse, restatus: quæ interpretatio plausibilior est, quam alia Roberti lib. 2. recept. cap. 24. & lib. 3. ammadv. cap. 25. quem reprehendit ipse Cujacius sub nomine Mercatoris, ad dict. cap. 25. Sed eis omissis aliter exponunt Primarii nostri supra laudati textum illum, & docent, quod Justinianus censet, patrono deberi semissem, liberti intestato sine liberis defuncto, non quidem ex eo, quia solida hæreditas non deferatur, modò legem XII. Tabul. modò legem Papiam consulas; sed quia si debitam stricte sumpto verbo debitam portionem spectes, hæc est omninò semis, nec ultra portigitur debita, aut legitima portio appellatio, quæ dumtaxat est relinquenda, nec fideicommissis oneranda, l. 2. §. ultim. l. filius 42. §. ultim. ff. de bonis libert. l. quia autem 6. §. si patronus, l. prætereas 19. ff. si quis omisâ causâ restam. l. dotalem 61. ff. solut. matrim. l. 3. §. si in testamento, ff. si quid in fraudem patron. quibus in locis cum constet, totam hæreditatem liberti patrono deferri, idèò expressè docemur, partem, five semissem deberi. Omnia hæc legis decemviralis, edicti Prætoris, & legis Papiæ diversa composuit Justinianus sua constitutione, quæ extat in l. 4. C. de bonis libert. §. sed nostra, Instit. de success. libert.

Sed ut jam ad præsentem textum regrediamur, cum hucusque tradita procedant tam ex jure Cæsareo, quàm canonico, difficilis est præsens canon, quatenus in eo bona liberti ab intestato decedentis dividuntur in quatuor partes, nullâ ex eis assignatâ patrono. Pro cujus difficultatis solutione sciendum est, primis Ecclesiæ sæculis fideles plerumque in Ecclesiâ servos proprios manumississe, ut in ea deservirent; & si idonei essent, ad sacros ordines promoverentur, ut probavi in cap. 1. de servis non ordin. & in similibus libertis nullum jus patronatus manebat, quia tantum officium divinum vice operarum promitti poterat, cap. eo libertus, de servis non ordin.

II.
Explica-
tur præ-
sens tex-
tus,

ordin. & manebat talis clericus tanquam libertus orcinus, cum manumissus esset ut ordinaretur. In aliis autem servis à fidelibus pro redemptione animarum suarum in Ecclesia manumissis nullum etiam juspatronatus patronus retinebat, *l. 54. titul. 35. lib. 2. legum Longobard.* ibi: *Si quis servum, aut ancillam in Ecclesia, vel circa altare amodo liberum, vel liberam dimiserit, sic maneat ei libertas, sicut ei qui Fulfreal in quarta manu traditus, & Amundus factus est; nam qui Aldium facere voluerit, non eum ducat in Ecclesiam, nisi alio modo faciat qualiter voluerit, sive per chartam, sive qualiter ei placuerit.* Patrocinium tamen ita in Ecclesiam transibat, ut si aliquo casu revocaretur ita manumissus in servitute, non in dominium pristini domini, sed Ecclesie recideret, *l. 1. tit. 18. legum Aleman* ibi: *Si ancilla dimissa fuit per chartam, aut in Ecclesia, & postea seruo nupsit, Ecclesie ancilla permaneat.* Et si ita manumissi sine liberis decedebant, Ecclesia illis succedebat, *tit. 8. legum Ripuar.* Unde cum servus, de quo in presenti agitur, manumissus

esset, ut sacris Ordinibus initiaretur, nullum patronum habebat, atque ita ejus successio nulli deferrebat à jure: sed quia non constabat bona ab eo relicta intuitu Ecclesie fuisse acquisita, aliàs Ecclesie competere, juxta adducta in titulo de *peculio cleric* sed potius ab eo aliunde erant acquisita, & c. nisi manumissus esset in Ecclesia, patronus succederet; idè quia propter privilegium talis manumissionis patronus non occupat ea bona, jubent patres, ut in quatuor partes dividantur, quarum prima Episcopo, secunda Ecclesie, tertia pauperibus, quarta parentibus præstetur. Nec obstat canon 2. Concilii Tolet. 1. quia ibi Patres agunt de bonis, quæ habebat libertus ante manumissionem, peculio videlicet, de quo ad libitum dominus disponere valet. Nec etiam refragatur alter canon 74. Concilii Tolet. 4. nam in eo agitur de libertis ex servis propriis Ecclesie manumissis, quibus Ecclesia succedit jure proprio, cum ex propria familia manumissi essent, & intuitu ejus omnia quæfissent.

CAPUT III.

Innocent. III. (a) *Nivernensi Episcopo, & N. Sancti Benigni Divotien. & N. Teloci Abbatibus.*

CUM dilectus filius N. Abbas de (b) Buxeria ad nostram nuper præsentiam accessisset, & pro causa, quam adversus venerabilem fratrem nostrum N. Episcopum (c) Eduen. habebat, ibidem diutius expectasset, tandem nuncius ejusdem Episcopi supervenit: quibus volentibus ad invicem litigare, venerabilem fratrem nostrum I. (d) Viterbien. Episcopum sancti Clementis Card. concessimus auditorem. Ipsis igitur in ejus præsentia constitutis, Abbas proposuit antedictus, quod cum N. Archipresbyter de Alerio se, ac sua ad participationem orationum monasterio de Buxeria pietatis intuitu obtulisset, quibusdam rebus suis usui suo simplici reservans, de manu cujusdam fratris ejusdem cœnobii augmentationem (e) coronæ, in signum illius oblationis accepit: & quod hanc concessionem hoc modo fecisset, & non suo nomine, sed nomine monasterii possideret, & monasterio quicquid acquirebat, acquireret, sæpe fuit in communi Capitulo protestatus. In hoc etiam publicè per viginti annos ferè idem Archipresbyter, nullo contradicente, vel reclamante permansit, ita quod per publicam famam id omnibus notum fuerat. Nam Abbas de Buxeria, qui pro tempore fuerat, & ipsi monachi, rebus ipsius, non secus quàm aliis rebus propriis monasterii, sciente Episcopo Eduen. qui pro tempore erat, & in nullo penitus reclamante, publicè utebatur. Id autem quod mente compoti dictus Archipresbyter fecerat inter vivos, in ultima voluntate mente sanus, licet æger corpore, confirmavit. Cumque idem Abbas, & monachi res sic legitime datas, & alias, quas Archipresbytero ipsi concefferant ad utendum, ad suum monasterium reducere vellent, prædictus Episcopus eis violentiam inferens, non solum res (f) Archipresbyteri, verum res ipsius monasterii occupavit, quas cum in bona pace repeterent ipsi, ut in rebus illis ei posset grassandi materia plenior indulgeri, Sedem Apostolicam appellavit, in Octavis B. Martini proximè præteriti terminum appellationi præfigens. Contra prædicti nuncius Episcopi allegavit, quod quando illa donatio facta fuit, Archipresbyter erat positus extra mentem, ita quod cum interrogatus fuisset à monachis: Vis tu habitum suscipere monachalem? & respondisset: Volo; statim interrogatus ab alio: Vis tu esse asinus? respondit similiter: Volo; sicque prædicti monachi eum ad suum monasterium deportarunt: quod idem nuncius se obrulit probaturum. Præfatus liquidem Abbas, cum ad assertionem partis suæ quosdam testes incontinenti produceret, nos ipsos recipi fecimus, & diligenter audiri, quorum attestaciones cum interloquendo decrevissemus publicari debere, quoniam super illis capitulis